

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Катеринчук І. П., Трояновський В. С.

Метою статті є визначення правових аспектів оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану та розроблення пропозицій щодо їх врегулювання. В статті проаналізовано основні завдання та повноваження Національної поліції України, які регламентовані чинним законодавством. Наголошено, що Національна поліція України, як складова сектору безпеки і оборони, з перших днів повномасштабного вторгнення приймає участь у відсічі збройної агресії, проведенні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях. Під час виконання службових завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України особовий склад підрозділів Національної поліції України задіяний для виконання різноманітних бойових завдань. Зазначається, що актуальними для наукових досліджень є аналіз нових викликів, що впливають на ефективність діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Досліджено коло повноважень та завдань працівників Національної поліції в умовах воєнного стану в Україні. Введення в Україні воєнного стану у зв'язку з повномасштабною агресією обумовило низку змін та доповнень до чинного законодавства, у тому числі й стосовно питань розширення повноважень та функцій Національної поліції України. Наголошено, що законодавець, реагуючи на умови воєнного стану, доповнив чинні правові акти певними положеннями, які розширили повноваження підрозділів Національної поліції України. Визначено, що відповідно до чинного законодавства основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції є рівень довіри населення до поліції. Разом із тим, світовий досвід правоохоронної діяльності свідчить, що критерії оцінки ефективності діяльності поліції є комплексним поняттям. До його складових відносять: кількість виявлених, припинених, розслідуваних кримінальних правопорушень, показники динаміки злочинності, досягнення стратегічних цілей, узгоджених з громадою, результати соціологічних досліджень щодо довіри населення до поліції тощо. Наголошено, що питання оцінки ефективності діяльності поліції в умовах воєнного стану мають аналізуватися крізь

призму й додаткових повноважень, визначених чинним законодавством.

Ключові слова: війна, воєнний стан, Національна поліція, правоохоронна діяльність, протидія злочинності.

Katerynychuk I. P., Troianovskyi V. S. Legal aspects of assessing the effectiveness of the National Police of Ukraine under martial law

The purpose of the article is to determine the legal aspects of assessing the efficiency of the National Police of Ukraine under martial law and to develop proposals for their regulation. The article analyses the main tasks and powers of the National Police of Ukraine regulated by current legislation. The author emphasises that the National Police of Ukraine, as a component of the security and defence sector, has been involved in repelling armed aggression and carrying out stabilisation measures in the de-occupied territories since the first days of the full-scale invasion. In the course of performing their duties to protect the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine, the personnel of the National Police of Ukraine are involved in various combat missions. It is noted that the analysis of new challenges affecting the effectiveness of the National Police of Ukraine under martial law is relevant for scientific research.

The article examines the range of powers and tasks of the National Police officers under martial law in Ukraine. The introduction of martial law in Ukraine due to full-scale aggression has led to a number of amendments and additions to current legislation, including those relating to the expansion of powers and functions of the National Police of Ukraine. The author emphasizes that the legislator, responding to the conditions of martial law, supplemented the current legal acts with certain provisions which expanded the powers of the units of the National Police of Ukraine. It is determined that under current legislation, the main criterion for assessing the effectiveness of police bodies and units is the level of public trust in the police. At the same time, the world experience of law enforcement shows that the criteria for assessing the effectiveness of police activities is a complex concept. Its components include: the number of criminal

offences detected, stopped and investigated, indicators of crime dynamics, achievement of strategic goals agreed with the community, results of sociological surveys on public trust in the police, etc. It is emphasised that the issues of assessing the effectiveness of police activities under martial law should be analysed through the prism of additional powers defined by current legislation.

Key words: war, martial law, National Police, law enforcement, crime prevention.

Постановка проблеми та її актуальність. З 2014 року Україна перебуває у стані гібридної війни, а у лютому 2022 року зазнала повномасштабного вторгнення з боку російської федерації. При цьому, Національна поліція України, яка є складовою сил безпеки і оборони, з перших днів бере безпосередню участь у відсічі збройної агресії, проведенні стабілізаційних заходів тощо. Разом із тим, органи і підрозділи Національної поліції України в умовах воєнного стану виконують і притаманні їм завдання, передбачені чинним законодавством. У зв'язку з цим, актуальними для наукових досліджень є аналіз нових викликів, що впливають на ефективність діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теперішній час проблемним аспектам оцінки ефективності діяльності Національної поліції України у наукових працях досліджували С.В. Албул, О.М. Бандурко, М.Ю. Веселов, В.І. Галаган, О.В. Джафарова, Д.П. Калаянов, С.О. Кузніченко, М.С. Небеська, В.В. І.М. Охріменко, Шендрик, Х.П. Ярмакі та ін. Разом із тим, дослідження сучасних викликів, що впливають на ефективність діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану потребує подальших наукових розробок. Метою цієї статті є визначення правових аспектів оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до чинного законодавства, Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [11]. Завданнями Національної поліції України на законодавчому рівні визначені:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидія злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг щодо допомоги особам, які з особистих,

економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [10, с. 115; 11].

Вищевказані завдання Національна поліція виконує, реалізуючи певні повноваження, до яких, зокрема, належать: здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття заходів для їх усунення; виявлення та припинення кримінальних, адміністративних правопорушень; усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання або від виконання обов'язків, визначених законом для суб'єктів пробації, пропали безвісти; здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішень про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання; вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; забезпечення безпеки взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом; вжиття заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я; встановлення особи за невідомим трупом; вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі; здійснення охорони об'єктів права державної власності, а також участь у здійсненні державної охорони; здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів; участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної

екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості; здійснення конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду; протидія злочинним посяганням на об'єкти критичної інфраструктури, які загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення; захист об'єктів критичної інфраструктури, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі, здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів проти об'єктів критичної інфраструктури; здійснення оперативно-розшукової діяльності; здійснення у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями; сприяння Державній прикордонній службі України у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідація таких каналів; збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання; утримання в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; здійснення розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, зняттями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; здійснення техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху тощо [11].

Повномасштабне вторгнення російської федерації та введення на території України воєнного стану виявили нові виклики, до яких вітчизняна правоохоронна система, зокрема Національна поліція, не були достатнім чином готові [1, с. 6;

2, с. 282]. Відповідно до чинного законодавства, воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [4, с. 70; 12]. Примітно, що до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану можуть залучатися правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України, згідно з її призначенням та специфікою діяльності [5; 7, с. 311]. Введення в Україні воєнного стану у зв'язку з повномасштабною агресією обумовило низку змін та доповнень до чинного законодавства, у тому числі й стосовно питань діяльності Національної поліції України [3]. Законодавець, реагуючи на умови воєнного стану, доповнив чинні правові акти певними положеннями, які розширили повноваження підрозділів Національної поліції України. Зокрема, законом України «Про Національну поліцію» (ст. 24) передбачено, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості. У ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Києва, можуть підпорядковуватися за рішенням керівника поліції відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті

Києві. Крім цього, під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України «Про оборону України» шляхом безпосереднього ведення бойових дій [11]. Таким чином, слід зазначити, що в умовах воєнного стану Національна поліція України отримала додаткові повноваження, аналіз ефективності реалізації яких потребує наукового аналізу.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції є рівень довіри населення до поліції [11]. Разом із тим, світовий досвід правоохоронної діяльності свідчить, що критерії оцінки ефективності діяльності поліції є комплексним поняттям. До його складових відносять: кількість виявлених, припинених, розслідуваних кримінальних правопорушень, показники динаміки злочинності, досягнення стратегічних цілей, узгоджених з громадою, результати соціологічних досліджень щодо довіри населення до поліції тощо [8, с. 92; 9, с. 140].

Перспективним, з точки зору визначення правових аспектів оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану є Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 роки: схвалено Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023 [6]. Зазначається, що органи правопорядку в ході збройної агресії російської федерації проти України зіштовхнулись із безпрецедентними викликами у своїй діяльності, насамперед безпековими, на які довелося оперативно реагувати. Серед них організаційні та інші проблеми, що вплинули на здатність органів правопорядку ефективно виконувати свої функції із забезпечення національної безпеки України в низці аспектів. Водночас у суспільства зберігся чіткий запит на рішучі та позитивні зміни в усіх сферах життя, у тому числі правоохоронній, після перемоги України [6]. Слід зазначити, що саме дієвість і ефективність органів правопорядку як невід'ємної складової сектору безпеки і оборони, в межах якого вони забезпечують національну безпеку України, у тому числі громадські безпеку й порядок, протидіють злочинності з урахуванням стратегічних цілей та відповідно до стандартів прав людини і основоположних свобод визначені

як стратегічні цілі [6]. Серед основних завдань, як, на наш погляд, сприятимуть вирішенню проблемних питань оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану, визначені: посилення механізмів демократичного цивільного контролю; сприяння активній участі громадянського суспільства у взаємодії з органами правопорядку; забезпечення доступу до публічної інформації та підвищення громадської поінформованості про різні аспекти діяльності органів правопорядку; проведення щорічного соціологічного зовнішнього моніторингу діяльності органів правопорядку; щорічне оприлюднення звітів для засобів масової інформації та громадянського суспільства з акцентами на реформах, підзвітності й доброчесності; підвищення обізнаності співробітників органів правопорядку з питань доброчесності, підзвітності й прозорості за допомогою систематичного навчання; посилення гарантій незалежності органів правопорядку від зовнішнього й внутрішнього втручання в їхню професійну діяльність, зокрема в рамках здійснення кримінального провадження [6].

Висновки. Аналіз нових викликів воєнного стану в Україні обумовлює необхідність комплексного підходу до вирішення питань правового регулювання оцінки ефективності діяльності Національної поліції України. За нашим переконанням, питання оцінки ефективності діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану мають аналізуватися крізь призму основних та додаткових повноважень, визначених чинним законодавством. Підвищенню ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану сприятимуть розвиток відкритості, прозорості, підзвітності та незалежності Національної поліції України, а також реалізація заходів, передбачених Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України.

Література

1. Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу* (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6-11.
2. Албул С.В. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового. *Права людини в епоху цифрових трансформацій: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ,

25 лютого 2022 р., Національний авіаційний університет). Том 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 281-283.

3. Албул С.В. Реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України: сучасні виклики та шляхи їх вирішення. *Одеський державний університет внутрішніх справ: офіційний сайт* [Електронний ресурс]. URL: <https://oduvvs.edu.ua/news/реформування-органів-правопорядку-я/> (дата звернення 17.05.2024).

4. Джафарова О., Зінченко Д. Роль поліції у забезпеченні національної безпеки України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Хмельницький, 14 березня 2024 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2024. С. 69-72.

5. Іщенко Ю., Марченко Н. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві. *Право в умовах війни* [Електронний ресурс]. URL: <https://law-in-war.org/nacjonalna-policziya-v-umovah-voennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi/> (дата звернення 17.05.2024).

6. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 роки: схвалено Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023/print> (дата звернення 17.05.2024).

7. Кузюкова Д., Веселов М. Завдання та пріоритети діяльності Національної поліції України в умовах війни. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Хмельницький, 14 березня 2024 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2024. С. 310-313.

8. Небеська М.С. Оцінка ефективності діяльності Національної поліції України. *Держава і регіони. Серія: Право*. 2019. № 4 (66). С. 92-97.

9. Охріменко І. Оцінка ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: погляд на проблему. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 139-144.

10. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану: монографія / С.В. Албул, А.М. Бабенко, П.М. Балтаджи та ін.; за заг. ред. Д.В. Швеця, М.О. Семенишина. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 17.05.2024).

12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print> (дата звернення 17.05.2024).

Катеринчук І. П.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Трояновський В. С.,

*викладач кафедри вогневої підготовки
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*